

Bölüm 11

REEL DÖVİZ KURU VE TİCARET DENGESİ İLİŞKİSİ (MARSHALL-LERNER KOŞULU): TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Serap ÜRÜT KELLEÇİ¹

Aziz BOSTAN²

Taylan YAVUZER³

1.GİRİŞ

Günümüzde Türkiye ve diğer ülke ekonomileri açısından dış ticaret dengesinin sağlanması önemlidir. Bu nedenle politika yapıcılar farklı yöntemlerle bu dengeyi sağlamayı amaçlamışlardır. Örneğin, Türkiye’de ihracat, ithalata bağlı olarak değişmektedir. Çünkü ihracatın büyük bir kısmı ara mallardan oluşmaktadır. Bu nedenle ülkemizde devalüasyon politikaları genellikle maliyet enflasyonuna yol açmaktadır. Bu hususta ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerine ilişkin birçok farklı görüş vardır. Örneğin, Keynesyen politikaları benimseyen ülkeler dış ticarete oluşacak bir açığı gelir ve istihdamı düşürerek düzeltebileceklerini düşünmüşlerdir. Bazı ülkeler bu açığı kapatmak adına devalüasyon aracını kullanmışlardır. Bazı ülkeler ise altın rezervlerini arttırma yoluna gitmişlerdir.

Dış denge ile ilgili birçok yaklaşım vardır. Talep esnekliği ile ödemeler dengesi arasında bir ilişki olduğunu ifade eden *M-L Koşulu* da bu yaklaşımlardan biridir. Bu yaklaşımın şartları ilk defa Marshall ve Lerner tarafından somutlaştırılmıştır. *M-L Koşulunun* işlenmesi için ihracatın (EX) ve ithalatın (IM) talep esneklikleri toplamının birden büyük olması gerekmektedir ($EX + IM > 1$).

Kısa dönemde *M-L Koşulu J eğrisi* fenomeni ile açıklanır. Bir ülkenin parasının değer kaybetmesi sonucunda kısa dönemde ödemeler dengesi üzerinde olumsuz bir etki meydana gelir. Eğrinin minimum noktasından itibaren ülke parasının değer kaybetmesinin avantajı, ülke ekonomisini pozitif yönde etkilemeye başlar ve dış ticaret fazlası oluşur.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, serap_urut@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İİBF İktisat Bölümü, azbostan@gmail.com

³ Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, mtaylanyavuzer@gmail.com

Yapılan deneysel çalışmalardan *j eğrisi* hipotezinin analizinde genel olarak hata düzeltme modeli, *M-L Koşulunda* ise eę-bütünleşme analizi kullanılmıştır. Hem uzun dönem hem de kısa dönem analizine yönelik çok sayıda ampirik çalışma yapılmış ve ülkelere göre farklı bulgulara ulaşılmıştır. Analizi yapılan ülkelere *M-L Koşulu* ve *j eğrisi* hipotezini destekleyen kanıtlara rastlandığı gibi aksi yönde de bulgular elde edilmiştir.

Ampirik kanıtlara göre, uzun dönemde, Türkiye’de döviz kurunda meydana gelen bir değişmenin, ticaret dengesini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Aıkca ifade edilirse, ticaret dengesi bozulmuştur. Çalışmamız, Peker (2008), Keme ve Kösekahyaoğlu (2015), Hepaktan (2016), Karamelikli (2016), Mun ve Heang (2014), Putriani (2016), Kun vd. (2014), İşhtiaq vd.’nin (2016) alışmasıyla uyumludur.

Döviz kuru değişkenliğinin ticaret dengesi üzerine olan etkisi hem kısa dönem hem de uzun dönemde negatiftir. Modelin hata düzeltme terimi ise negatif ve anlamlı bulunmuştur. Her dönem, kısa dönem sapmalarının %66’sı ortadan kalkmaktadır. Yaklaşık olarak 18 ay sonra seri tamamen uzun dönem denge düzeyine yakınsar.

Sonuç olarak, genel kanının aksine devalüasyonun ticaret dengesi üzerinde pozitif bir etkisi tespit edilememiştir. Dolayısıyla bunun bir politika aracı olarak kullanılabilmesi diğer faktörlerle birlikte ele alınması gerekliliği sonucunu düşündürmektedir. Bunlar arasında, ticaret partneri olan ülkenin karşı devalasyonda bulunmaması en önemli dışsal faktörlerdir.

KAYNAKLAR

1. Dash, A. (2013). Bilateral J-curve between India and her trading partners: a quantitative perspective. *Econ. Anal. Policy*, 43(3), 315–338.
2. Demirtaş, G. (2014). Türkiye ve Almanya Arasındaki Dış Ticaret Dengesinin Sınır Testi Yaklaşımıyla İncelenmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:43, 83-106.
3. Değer, O. Demir ve M. (2015). Reel Efektif Döviz Kuru ve Dış Ticaret Hacmi Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye rneği. *Finans, Politik Yorumlar ve Ekonomik Dergisi*, 52(604), 7-21.
4. Dickey, D. ve Fuller, W. A. (1979). Distribution of the Estimates for Autoregressive Time Series with a Unit Root. *Journal of the American Statistical Association*, 74, 427-431.
5. Engle, R. F. ve Granger, C. W. (1987). Co-integration and Error Correction Representation, Estimation, and Testing. *Econometrica*, 55, 251-276.
6. Eşiyok, B. A. (2002). Türkiye İmalat Sanayinde ve lke Rekabet Gücündeki Gelişmeler. *İktisat-İşletme ve Finans Dergisi*, Sayı: 176, İstanbul.

7. Gocer, İ. ve Elmas, B. (2013). Genişletilmiş Marshall-Lerner Koşulu erevesinde Reel Doviz Kuru Değişimlerinin Türkiye'nin Dış Ticaret Performansına Etkileri: Çoklu Yapısal Kırılmalı Zaman Serisi Analizi. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 7(1), 139.
8. Gl E. ve A. Ekinci (2006). Türkiye'de Reel Doviz Kuru ile İhracat ve İthalat Arasındaki Nedensellik İlişkisi: 1990 – 2006. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı:6.
9. Hepaktan, C.E.(2009). Türkiye'nin Marshall-Lerner Kosuluna İlişkin Parçalı Eř- bütünleşme Analizi. Ynetim ve Ekonomi, 16(1), 39-55.
10. Ishtiaq, Nazeef ve Qasim, Hafız ve Dar, Adeel. (2016). Testing the Marshall-Lerner Condition and the J-Curve Phenomenon for Pakistan: Some New Insights. International Journal of Economics and Empirical Research, 4(6), 307-319.
11. Karamelikli, H. (2016). Türkiye'nin Dış Ticaret Dengesinde J-Eğrisi Etkisi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(3), 389-402.
12. Kosekahyaoglu, L. ve İ. Karataşlı (2018). Türkiye – AB Dış Ticaretinde J Eğrisi Etkisi: 1994-2016 Donemi zerine Ampirik Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi. Cilt:23.
13. Keme, A. ve (2015). J Eğrisi Analizi ve Türkiye zerine Bir Uygulama. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(1), 1-29.
14. Kun Sek, S. ve W. MunHar. (2014). Testing for Marshall-Lerner Condition: Bilateral Trades Between Malaysia and Trading Partners. Journal of Advanced Management Science, 2(1), 23-28.
15. LE, T. D. ve ISHIDA, M. (2016). The Effects of Exchange Rate on Trade Balance in Vietnam: Evidence from Cointegration Analysis. Blgesel Ekonomik Araştırma: Hiroshima Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstits'ne bağlı Blgesel Ekonomik Sistem Araştırma Merkezi Blteni. 27, 63-71.
16. Ng, Yuen-Ling ve Har, Wai-Mun ve Tan, Geoi-Mei. (2008). Real Exchange Rate and Trade Balance Relationship: An Empirical Study on Malaysia. International Journal of Business and Management, 3(8), 130–137.
17. Peker, O. (2008). Reel Doviz Kurunun Ticaret Dengesi zerindeki Etkileri: Türkiye rneği. Atatrk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 22(2), 33- 43.
18. Putriani, D. (2016). An estimation of chinese renminbi exchange rate **impact** on the real exports of **indonesia** to the us: Is there a j-curve?. Journal of Indonesian Applied Economics, 6(2), 191-207.
19. Rose, A. K. ve Yellen, J. L. (1989). Is There a J-Curve?. Journal of Monetary Economics, 53-68.
20. Seyidoğlu, H. (2009). Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama, Gzem Yayınları: İstanbul.
21. Tze-Haw Chan (2017). Malaysia and China: The Trade Balances, Foreign Exchanges and Crises Impacts, International Trade - On the Brink of Change, Dr. Anita Maek (Ed.). InTech, DOI: 10.5772/66977.
22. <http://databank.worldbank.org> (10.11.2018).